

EVROPSKÁ UNIE
Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
Evropa investuje do venkovských oblastí
Program rozvoje venkova

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Ekologické zemědělství
Program rozvoje venkova 2014–2020

Vinice a chmelnice

Vydalo Ministerstvo zemědělství
Autor úvodní fotografie: Milan Hluchý
ISBN 978-80-7434-308-7
Praha 2016

Informační materiál pro zemědělce

1. Ekologické zemědělství

Úvod

Pojem ekologické zemědělství není v současnosti veřejnosti neznámý. Jedná se o systém reprezentující trvale udržitelný způsob hospodaření, který využívá pro zemědělskou produkci přírodní procesy s minimálním využitím vnějších vstupů. Jinými slovy řečeno, ekologické zemědělství má za cíl zemědělskou produkci bez negativních vlivů na životní prostředí. Samozřejmostí v ekologickém zemědělství je i nadstandartní přístup k chovaným zvířatům. Ekologická produkce nezatěžuje životní prostředí tak jako konvenční zemědělská výroba. Nevyužívá intenzivní technologie a princip zemědělské produkce je u ní založen na využití uzavřeného koloběhu látek, živin a toků energií. Ekologické chování zemědělce má pochopitelně vliv na ekonomiku podnikání, proto jsou přechod na ekologické postupy výroby a samotné ekologické hospodaření dotovány v rámci společné zemědělské politiky Evropské unie (EU).

Tato brožura je určena především zemědělcům, kteří hospodaří ekologicky nebo zvažují možnost přechodu na ekologické hospodaření a chtějí získat přehled o dotačních podmínkách nastavených Ministerstvem zemědělství ČR v programovém období 2014–2020 v rámci Programu rozvoje venkova (PRV).

Historie dotací v ekologickém zemědělství

Již v roce 1990 byly spuštěny první národní podpory směřující do oblasti ekologického hospodaření. Nicméně prvním uceleným dotačním programem byla až podpora spuště-

ná v rámci přípravy na vstup do EU v roce 1998. Po vstupu do EU v roce 2004 bylo ekologické zemědělství zařazeno do agroenvironmentálních opatření, a to jak v prvním programovém období 2004–2006, tak i v druhém programovém období 2007–2013. Výše dotace byla rozdělena podle jednotlivých zemědělských kultur, případně podle toho, co se na dané kultuře pěstovalo (zejména orná půda, později sady). Zároveň s tím byli ekologičtí zemědělci bodově zvýhodňováni v projektových podporách a od roku 2009 rovněž podpořeni v národních dotacích.

Vývoj dotačních podmínek v podpoře ekologického zemědělství byl dlouhodobě ovlivněn diskuzí nad tím, kde by měly být konkrétní dotační podmínky pro ekologické zemědělce stanoveny. V prvních dvou programových obdobích, kdy začalo být ekologické zemědělství dotováno s příspěvkem z EU, byla podpora vyplácena na základě potvrzení, že se zemědělec nachází v období přechodu na ekologický způsob hospodaření nebo že již ekologicky hospodaří a tím je tedy vázán k plnění podmínek daných evropskou a národní ekologickou legislativou. Stanovení dalších podmínek, které by šly nad rámec ekologické legislativy, bylo minimální. Od roku 2009 se však v rámci dotačních pravidel začaly některé podmínky více specifikovat a konkretizovat. Na ekologické zemědělce žádající o dotační podporu začaly být kladeny vyšší nároky než na ekologické farmy hospodařící bez dotace.

Všeobecný cíl brožury

V přípravě na nové programové období 2014–2020 bylo učiněno v podpoře eko-

logického zemědělství několik zásadních změn. Některé byly vyvolány požadavky ze strany EU, jiné vznikly na základě zkušeností s dotováním ekologického zemědělství v předchozích deseti letech.

Cílem této brožury je přehledně a srozumitelně podat informace týkající se dotačí poskytováných v opatření Ekologické zemědělství na kulturu vinice a kulturu chmelnice v rámci PRV. Brožura si naopak neklade za cíl dopodrobna vysvětlit systém ekologického zemědělství jako celku.

Co musím udělat před vstupem do opatření

Od roku 2015 je zemědělcům umožněn vstup do opatření Ekologické zemědělství (EZ). **Žádost o zařazení do opatření podává zemědělec, který je již zaregistrován jako osoba podnikající v ekologickém zemědělství.** Před vstupem do opatření EZ tedy musíte učinit následující:

- oslovit zvolenou kontrolní a certifikační organizaci,
- projít vstupní kontrolou,
- podat žádost o registraci osoby podnikající v ekologickém zemědělství na Ministerstvo zemědělství (Pozor! Povinnou přílohou žádosti je osvědčení o zápisu do evidence zemědělského podnikatele,

Pokud se rozhodnete, že chcete hospodařit ekologicky s dotační podporou, počítejte s tím, že výše uvedený proces je potřeba absolvovat před podáním žádosti o vstup do opatření. **Ponechte si tedy před podáním žádosti dostatečnou časovou rezervu!**

takže v době podání žádosti již musíte být zemědělským podnikatelem.).

Pokud se rozhodnete, že chcete hospodařit ekologicky s dotační podporou, počítejte s tím, že výše uvedený proces je potřeba absolvovat před podáním žádosti o vstup do opatření. **Ponechte si tedy před podáním žádosti dostatečnou časovou rezervu!**

Vstup do opatření a žádost o zařazení

Ke dni doručení bezchybné žádosti o registraci na Ministerstvo zemědělství se stáváte osobou podnikající v ekologickém zemědělství. V případě, že v LPIS máte zaregistrováno **min. 0,5 ha zemědělské půdy v rámci podporovaných zemědělských kultur**, můžete podat žádost o zařazení do opatření EZ. **Žádost se podává do 15. 5. v roce vstupu do opatření.** Podporovanými druhy zemědělských kultur jsou trvalý travní porost, standardní orná půda, travní porost na orné půdě, úhor, sad, vinice, chmelnice a jiná trvalá kultura se současně vymezeným ekologicky významným prvkem krajinnotvorný sad.

Pětiletý závazek

Podáním žádosti o zařazení žádáte o vstup do závazku v opatření EZ. Závazek začíná od 1. 1. roku, kdy byla podána žádost o zařazení¹ a trvá pět let (do 31. 12. pátého roku). Závazek se váže ke konkrétnímu dílu půdního bloku, nikoliv však k zemědělské kultuře. To znamená, že byste daný konkrétní kus zemědělské půdy měli obhospodařovat po celých pět let, ale je lhostejné, zda jeden rok tam bude orná půda, druhý rok trvalý travní porost a třetí rok třeba sad.

¹ Nevyžaduje se však, abyste osobou podnikající v EZ byli již od 1. 1. Tuto podmínku stačí plnit až k datu podání žádosti o zařazení.

V případě, že dojde k nedodržení pětiletého závazku na dílu půdního bloku, protože musíte díl půdního bloku někomu vydat (tj. ztratili jste užívání části nebo celého dílu půdního bloku v LPIS), lze uplatnit pardonovaný důvod na snížení výměry v závazku, ale jen do výše 25 % původně zařazené celkové výměry v prvním roce závazku. Existují i další pardonované důvody na snížení výměry, ale jejich použití je mnohem méně časté. Pokud snížíte výměru v závazku bez použití pardonovaného důvodu, tj. porušíte pětiletý závazek, následuje řízení o vrácení dotace. Vrácení dotace se týká pouze dotace EZ poskytnuté na tu výměru zemědělské půdy, která byla snížena, a to za všechny roky, kdy byla výměra v závazku.

Do závazku nemusíte vstoupit se všemi díly půdních bloků. Je tedy možné vybrat jen ty díly půdních bloků, kde máte jistotu dodržení pěti let závazku. Pro získání dotace je ale nutné, aby všechny díly půdních bloků s podporovaným druhem zemědělské kultury², které na sebe máte evidované v LPIS k datu podání žádosti o dotaci, byly v režimu přechodného období do ekologického zemědělství nebo v režimu ekologického zemědělství. **Dotace v opatření EZ se poskytuje jen „čistým“ ekologům tzn. souběh konvenčních a ekologických ploch s podporovaným druhem zemědělské kultury² u jednoho žadatele není možný.**

² Podporovaným druhem zemědělské kultury se rozumí trvalý travní porost, standardní orná půda, travní porost na orné půdě, úhor, sad, vinice, chmelnice a jiná trvalá kultura se současně vymezeným ekologicky významným prvkem krajinnotvorný sad. Ostatní zemědělské kultury (např. rybník, rychle rostoucí dřevina, zalesněná půda) nemají na posuzování čistoty ekologa vliv a mohou být konvenční.

Každoroční změny výměry v závazku (snížení, zvýšení výměry u již zařazených dílů půdních bloků nebo zařazení nového dílu půdního bloku) oznamujete **změnovou žádostí o zařazení.** Změnová žádost o zařazení upravuje parametry zařazení, tedy závazku. Mějte na paměti, že změnová žádost o zařazení sama o sobě neupravuje dotační žádost! Pokud tedy měníte zařazení v průběhu roku (od data podání žádosti o dotaci do 31. 12.), pak to má většinou vliv i na dotační žádost, kterou je potřeba také upravit.

Pětiletý závazek se rovněž váže k ekologickému způsobu hospodaření. To znamená, že zrušení registrace osoby podnikající v ekologickém zemědělství před koncem závazku je bráno jako porušení závazku a vede k vrácení veškerých ekologických dotací obdržných od počátku závazku.

Mechanismus platby na přechod/zachování postupů a způsobů EZ

Opatření EZ se dělí na dvě podopatření, pro která byla provedena samostatný výpočet výše dotací, a to:

- **Přechod na postupy a způsoby ekologického zemědělství (dotace na přechodné období),**
- **Zachování postupů ekologického zemědělství (dotace na ekologickou produkci).**

Podpora je tedy poskytována jak zemědělcům, kteří do systému ekologického zemědělství vstoupili nově a nacházejí se v období tzv. přechodu, tak zemědělcům, kteří hospodaří ekologicky již delší dobu.

Přechodem na ekologické zemědělství se rozumí přechod od konvenčního zemědělství na zemědělství ekologické, a to ve stanovené době, během níž jsou již dodržována všechna pravidla ekologické

produkce, ale samotné produkty ještě nemohou být označovány jako „bio“. **Délka přechodného období je u vinic a chmelnic stanovena na 3 roky.** Tato lhůta platí pro každý díl půdního bloku zvlášť podle toho, jak jsou pozemky zařazovány do systému ekologického zemědělství.³

Aby mohla být na díl půdního bloku vyplacena **dotace na přechodné období:**

- musí být evidován v LPIS v režimu přechodného období od data podání žádosti o dotaci do 31. 12., a zároveň
- nesmí mít v historii (poslední tři roky např. zpět, počítáno od 15. 5.) více jak 50% překryv s výměrou, která již byla evidována v režimu ekologického zemědělství.

Pokud díl půdního bloku nesplňuje výše uvedené podmínky, je možné na něj žádat o **dotaci na ekologickou produkci!**

Dotační žádost

Žádost o poskytnutí dotace podáváte každoročně v rámci formuláře jednotné žádosti. Žádost se podává do 15. 5. každý rok závazku. V žádosti o dotaci u každého dílu půdního bloku specifikujete, zda žádáte:

- o dotaci na přechodné období nebo o dotaci na ekologickou produkci,
- o dotaci na zemědělskou kulturu
 - trvalý travní porost,
 - standardní orná půda v rozdělení na
 - pěstování zeleniny nebo speciálních bylin,
 - pěstování trav na semeno,
 - pěstování ostatních plodin,
 - pěstování jahodníku,
 - travní porost,
 - úhor,
 - ovocný sad v rozdělení na

³ Délku přechodného období lze v určitých případech zkrátit – čl. 36 odst. 2 a 4 nařízení Komise (ES) č. 889/2008.

- intenzivní sady,
- ostatní sady,
- jiná trvalá kultura (se současně vymezeným ekologicky významným prvkem krajinyotvorný sad),
- vinice,
- chmelnice.

Změny v dotační žádosti oznamujete neprodleně formulářem na změnu jednotné žádosti. Od doby, kdy podáte dotační žádost do 31. 12. nelze bezsankčně měnit v LPIS a tedy ani v žádosti kulturu, až na povolenou výjimku týkající se změny kultury travní porost (G) na kulturu trvalý travní porost (T), případně vykloučení sadů/vinic/chmelnic.

Pamatujte si:

1. Vstup do opatření je spojen s pětiletým závazkem na konkrétních dílech půdních bloků.
2. Každý rok do 15. 5. podáváte zpravidla dvě žádosti⁴ – žádost o zařazení v roce vstupu/ žádost o změnu zařazení následující roky a dotační žádost (je součástí jednotné žádosti). Platí, že nelze žádat o dotaci na díl půdního bloku, který není v opatření zařazen.
3. Ve sledovaném dotačním období tj. od podání žádosti o dotaci do 31. 12. nelze měnit (až na stanovené výjimky) v LPIS kulturu. Meziročně (změna kultury provedená v LPIS od 1. 1. do data podání žádosti o dotaci) však kulturu změnit lze.
4. Podáním změnové žádosti o zařazení se nemění dotační žádost, k tomu je potřeba učinit samostatné podání.
5. Snížení výměry v závazku je možné. Pokud však nastane z důvodů, které ne-

⁴ Pokud jste již v závazku a nezměnila se výměra, ani čísla dílů půdních bloků, pak podáváte jen jednu žádost – dotační.

spadají do pardonovaných, pak je spojeno s vrácením dotace.

6. Předtisk žádosti o dotaci poskytuje podporu pro volbu toho, zda žádáte o dotaci na přechodné období nebo na ekologickou produkci. Přesto doporučujeme provést kontrolu správné deklarace v žádosti, zejména u dílů půdních bloků, kde víte, že v daném roce dobíhá období přechodu nebo u dílů půdních bloků, které máte nově a nejste si jisti, zda již v minulosti nebyly užívány jiným ekologickým zemědělcem.

Baseline opatření – za co se v dotaci neplatí

Princip stanovení sazeb v opatření EZ byl takový, že se ocenily ušlé příjmy (kolik bych vydělal navíc, kdybych nebyl ekologickým zemědělcem) a dodatečné náklady (co bych nemusel dělat, kdybych nebyl ekologický zemědělec), které vznikají při přechodu na ekologický způsob hospodaření a při samotném ekologickém způsobu hospodaření. Před samotným výpočtem bylo však nejprve stanoveno, co je považováno za běžnou zemědělskou praxi a jaké základní podmínky musí žadatel dodržovat bez ohledu na závazek ekologického zemědělství. Činnosti spadající do běžné zemědělské praxe a dodržování základních podmínek hospodaření nelze hradit dotací, a to i přesto, že jejich vykonávání může způsobovat dodatečné náklady nebo ušlé příjmy. Tyto činnosti tvoří tzv. baseline opatření:

- Cross Compliance⁵,

⁵ Pravidla podmíněnosti – Dobrý zemědělský a environmentální stav, Povinné požadavky na hospodaření (nařízení vlády č. 309/2014 Sb., v platném znění).

- minimální zemědělská činnost⁶,
- minimální požadavky pro použití hnojiv,
- minimální požadavky pro použití přípravků na ochranu rostlin,
- další závazné požadavky stanovené vnitrostátními předpisy⁷,
- běžná praxe – klasické obhospodařování trvalých travních porostů, orné půdy, sadů, vinic a chmelnic.

Při kalkulaci sazeb v opatření EZ buď nebyly podmínky baseline kalkulovány nebo je v některých případech (pouze specifikované trvalé travní porosty) proveden odpočet v platbě.

Minimální požadavky pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin

Součástí baseline opatření EZ jsou minimální požadavky pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin. Z hlediska principů ekologického zemědělství, kdy nejsou s výjimkou možného použití povolených přípravků na ochranu rostlin a hnojení statkovými hnojivy využívány jiné vstupy, se jedná spíše o teoretické požadavky. Přesto je na místě jejich výčet zopakovat.

Minimální požadavky pro použití hnojiv musí obsahovat kodex správné zemědělské praxe zavedený v souladu s nitrátovou směrnicí. Podstatné je to, že tyto vybrané podmínky platí i pro zemědělské podniky nacházející se mimo zranitelné oblasti dusičnany.

Minimální požadavky pro použití přípravků na ochranu rostlin musí obsahovat obecné zásady integrované ochrany rostlin,

⁶ Od roku 2016 konkrétně stanovena pro trvalé travní porosty, travní porosty a standardní ornou půdu (nařízení vlády č. 50/2015 Sb., v platném znění).

⁷ Zejména vyhláška č. 16/2006 Sb., v platném znění, zákon č. 114/1992 Sb., v platném znění.

požadavky stanovující povinnost mít oprávnění na používání přípravků a splnění závazku ohledně školení, požadavky na bezpečné skladování, kontrolu aplikačního zařízení a pravidla pro použití pesticidů v blízkosti vody a jiných citlivých lokalit. Všechny požadavky jsou stanoveny na základě platných národních právních předpisů.

Některé výše vyjmenované oblasti minimálních požadavků jsou již zavedené v Cross Compliance. Podmínky Cross Compliance musí plnit každý zemědělec

požadující dotaci v opatření EZ. Nejedná tedy o to, že by některé oblasti nebyly pokryté. Prostě jen nejsou podmínky duplikovány. **Tyto podmínky jsou v následujícím textu kurzívou.**

Všichni žadatelé o dotaci v opatření EZ jsou povinni dodržet **minimální požadavky pro použití hnojiv:**

- vést a nejméně 10 let uchovávat evidenci o druhu, množství a době použití hnojivých látek – evidenci hnojení,

Foto: Milan Hluchý

- dodržovat období zákazu použití dusíkatých hnojivých látek,
- dodržovat zákaz pěstování erozně nebezpečných plodin (kukuřice, sója, brambory, řepa, bob setý, slunečnice, čirok) na zemědělských pozemcích se sklonitostí převyšující 7°, jejichž jakákoli část se nachází ve vzdálenosti menší než 25 m od útvary povrchových vod,
- dodržovat na zemědělských pozemcích zákaz použití dusíkatých hnojivých látek v případě nepříznivých půdních podmínek,
- zajistit při použití dusíkatých hnojivých látek rovnoměrnou aplikaci po pozemku,
- dodržovat zákaz použití dusíkatých hnojivých látek na orné půdě se sklonitostí převyšující 10° a na travních porostech se sklonitostí převyšující 12°; výjimkou je přívod dusíku výkaly a močí pasených zvířat a tuhá statková hnojiva a tuhá organická hnojiva, která musí být v případě orné půdy bez porostu do 24 hodin zapravena do půdy; podmínka zapravení do půdy se nevztahuje na plochy ponechaných sklíditelných rostlinných zbytků,
- dodržovat v blízkosti útvarů povrchových vod ochranné nehnojené pásy v šířce min. 3 m od břehové čáry.

Všichni žadatelé v opatření EZ jsou povinni dodržet **minimální požadavky pro použití přípravků na ochranu rostlin a dalších prostředků na ochranu rostlin:**

- vést a nejméně 10 let uchovávat evidenci o používání přípravku na ochranu rostlin,
- zabezpečit nakládání s přípravky na ochranu rostlin odborně způsobilou osobou,
- podrobit kontrolnímu testování profesionální zařízení pro aplikaci přípravků na ochranu rostlin používané v rámci podnikání,

- uchovávat přípravky na ochranu rostlin v originálních obalech podle jejich druhů a odděleně od jiných výrobků a přípravků určených k likvidaci jako odpad a mimo dosah látek, které by mohly ovlivnit vlastnosti skladovaných přípravků,
- postupovat při aplikaci přípravků na ochranu rostlin v souladu s pokyny na ochranu vod a dodržovat omezení pro použití přípravků na ochranu rostlin v pásmu ochrany zdrojů podzemních vod nebo vodárenských nádrží.

Dvojití financování

Existuje základní princip, podporující pravidla pro veřejné výdaje v EU, že žádné ušlé příjmy nebo dodatečné náklady na stejnou činnost nesmí být financovány z rozpočtu dvakrát. Toto pravidlo se označuje jako pravidlo dvojího financování. Ministerstvo zemědělství v rámci schvalování programového dokumentu pro období 2014–2020 identifikovalo několik rizik dvojího financování. Zásadní je uplatnění tohoto pravidla pro ekologicky hospodařící zemědělce, kterým se nově krátí některé dotace v agroenvironmentálně-klimatických opatřeních (AEKO).

Kombinovatelnost s jinými opatřeními Programu rozvoje venkova

Opatření EZ ve vinicích a chmelnicích je v rámci jednotlivých kultur plně **kombinovatelné s platbami pro oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními** (LFA). Opatření EZ ve vinicích je v rámci jednotlivých kultur **nekombinovatelné s podopatřením integrovaná produkce révy vinné v AEKO** (tj. díl půdního bloku nemůže být současně zařazen v AEKO a v opatření EZ).

2. Vinice a chmelnice v EZ (V + C)

Úvod

Trvalé kultury tvoří zhruba 1,3% výměry zemědělské půdy, která je obhospodařována ekologicky. Z rozlohy trvalých kultur tvoří vinice 15% (cca 940 ha). Výměra ekologických chmelnic je zanedbatelná (cca 10 ha). Z těchto důvodů se brožura věnuje hlavně vinařskému sektoru.

Výše dotace

Sazba dotace je pro opatření EZ stanovena v eurech. Přepočítaný na Kč se provádí podle směnného kurzu uveřejněného v posledním Úředním věstníku EU vydaném v kalendářním roce, který předchází roku, za který se dotace poskytuje.

Vinici se pro účely opatření EZ rozumí **vinice s minimální hustotou výsadby 1800 životaschopných jedinců** na hektar vinice.

Ekologické hospodaření ve vinici významným způsobem snižuje riziko kontaminace životního prostředí vyloučením používání řady přípravků na ochranu rostlin a umělých hnojiv. Výpočet dotace je postaven na rozdílu příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku ekologické a konvenční produkce révy vinné. Při výpočtu příspěvku na úhradu byly v případě ekologické produkce zohledněny jednak vyšší náklady na pracovní síly, nižší realizovaný hektarový výnos a úspora plynoucí z nižší spotřeby

Výše dotace pro přechod na ekologickou produkci je 900 EUR/ha vinice nebo chmelnice.

Výše dotace pro ekologickou produkci je 845 EUR/ha vinice nebo chmelnice.

přípravků na ochranu rostlin. Realizační ceny za ekologické hrozny jsou považovány za srovnatelné s konvenčními hrozny z důvodů neexistence cenové prémie.

Pěstování chmelnic v ekologickém systému je vzhledem k podobnosti tohoto faremního systému s hospodařením ve viničích zahrnuto pod shodnou výši platby, jako je platba pro vinice.

Obecné podmínky dotace

Mezi **společné a základní** podmínky, které musíte splnit, pokud chcete žádat o dotaci v opatření EZ, patří:

- být zařazen v opatření EZ nebo mít podanou žádost o zařazení, jednalo-li se o první rok závazku,
- hospodařit v souladu s ekologickou legislativou⁸ a nehosподаřit souběžně konvenčně na blocích s kulturou způsobilou pro dotaci v opatření EZ (k datu podání žádosti o dotaci musí být všechny díly půdních bloků v LPIS s podporovanou kulturou v přechodném období nebo v režimu EZ),
- nejpozději k datu podání dotační žádosti být zemědělským podnikatelem (navíc pochopitelně registrovaným jako osoba podnikající v ekologickém zemědělství),
- být aktivním zemědělcem (farmářem do cca 24 ha splňujícím automaticky, většinou farmářem v případě vykonávání „zakázaných činností“ prokazují vyšší příjmy ze zemědělské činnosti),
- plnit podmínky baseline (Cross Comp-

⁸ Nařízení Rady (ES) č. 834/2007, nařízení Komise (ES) č. 889/2008, zákon č. 242/2000 Sb., v platném znění, vyhláška č. 16/2006 Sb. v platném znění.

liance, minimální požadavky pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin, minimální zemědělská činnost).

Výběr podmínek ekologické legislativy

Základní ekologickou legislativu tvoří dva všeobecně platné evropské předpisy a náš národní doplňkový zákon o ekologickém zemědělství⁸. Legislativa EU stanovuje základní pravidla pro kontrolu ekologického zemědělství a zpracování potravin v těchto oblastech:

- rostlinná produkce (včetně volného sběru a mořských řas),
- chov hospodářských zvířat (včetně včelařství a pravidel pro akvakultury),
- zpracování a označování potravin rostlinného a živočišného původu a krmiv,

- dovoz produktů země mimo EU (včetně kontroly zajištění souladu s požadavky na produkci v EU),
- kontrolní a certifikační systém ekologické produkce (kontroly a certifikace zemědělců, zpracovatelů, obchodníků, distributorů a dovozců).

Soulad hospodaření s ekologickou legislativou kontroluje každoročně na předem ohlášené kontrole certifikační a kontrolní organizace, se kterou máte uzavřenou smlouvu. Mimo tuto pravidelnou kontrolu probíhají i kontroly následné (dodatečné) a to ohlášené i neohlášené. Do kontroly ekologického zemědělství jsou také zapojeny státní dozorové orgány (Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, Státní veterinární správa, Státní zemědělská a potravinářská inspekce), které ovšem neprovádí certifikaci.

Foto: Martin Kadubec

Ekologická legislativa v oblasti vinic je poměrně obecná. Níže uvedený výčet základních principů ekologického zemědělství není úplný a vztahuje se obecně k rostlinné produkci⁹. Přesto obsahuje základní principy a požadavky na systém ekologického hospodaření vztahující se k rostlinné produkci.

Hospodaření založené na udržení/zvýšení úrodnosti půdy a zabránění erozi

- Ekologická rostlinná produkce využívá způsoby obdělávání a pěstitelské postupy, které zachovávají nebo zvyšují obsah organických látek v půdě, zvyšují stabilitu půdy a její biologickou rozmanitost a předcházejí zhutnění a erozi půdy.

Hnojení pouze statkovými/organickými nebo jinými povolenými hnojivy

- Úrodnost a biologická aktivita půdy se udržuje a zvyšuje víceletým střídáním plodin, včetně luskovin a jiných plodin využívaných jako zelené hnojivo a používáním chlévské mrvy či organických materiálů, pokud možno kompostovaných, z ekologického zemědělství.
- Hnojiva a pomocné půdní látky se mohou používat jen za předpokladu, že byly schváleny pro použití v ekologické produkci¹⁰, nepoužívají se minerální dusíkatá hnojiva.
- Celkové použité množství statkových hnojiv nesmí přesáhnout limit 170 kg dusíku ročně na hektar zemědělské půdy (počítá se na veškerou obhospodařovanou zemědělskou půdu).

⁹ Článek 12 nařízení Rady (ES) č. 834/2007

¹⁰ Příloha I nařízení Komise (ES) č. 889/2008

Ochrana rostlin založená na preventivních postupech, případně s využitím povolených přípravků na ochranu rostlin

- Prevence před škůdci, chorobami a plevele je založena především na ochraně přirozenými nepřáteli, volbě druhů a odrůd, na střídání plodin a pěstitelských postupech.
- Je povoleno používání biodynamických přípravků.
- V případě zjištěného ohrožení plodiny se přípravky na ochranu rostlin mohou použít jen za předpokladu, že byly schváleny pro použití v ekologické produkci¹¹.

Ekologické osivo/sadba

- Pro produkci jiných produktů než osiva a vegetativního rozmnožovacího materiálu lze používat pouze ekologicky vypěstované osivo a rozmnožovací materiál. Za tímto účelem musí být matečná rostlina v případě osiva a rodičovská rostlina v případě vegetativního rozmnožovacího materiálu pěstována v souladu s pravidly stanovenými v tomto nařízení po dobu minimálně jedné generace, nebo v případě trvalých plodin po dvě vegetační období.
- Pokud není dostupné ekologické osivo/sadba, což lze zjistit z databáze osiv pro ekologické zemědělství¹², je možné použít nemořené konvenční osivo. Použití je nicméně možné pouze pokud k jeho použití je před jeho výsevem/výsadbou udělena výjimka od Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského, Odboru osiv a sadby.

¹¹ Příloha II nařízení Komise (ES) č. 889/2008

¹² dostupné na <http://eagri.cz/public/web/uk-zuz/portal/osivo-a-sadba/ekologicke-osivo/vyjimky-na-pouziti-konvencniho-osiva-v-prehled-eko-osiv.html>

Rostlinná produkce s minimálním dopadem na životní prostředí

- Veškeré používané způsoby rostlinné produkce brání přispívání ke znečištění životního prostředí nebo jej snižují na minimum.
- Aby toho bylo dosaženo, je využíváno v nejvyšší míře nepřímých metod ochrany rostlin, které se dají shrnout následovně:
 - Úrodná a oživená půda (pravidelný přísun organické hmoty, šetrné zpracování půdy, zabránění utužení půdy, udržování rostlinného pokryvu půdy).
 - Harmonická výživa rostlin (přiměřené hnojení organickým dusíkem).
 - Správná volba plodin (pěstování plodin vhodných pro dané stanoviště, odrůdové směsky, zdravé a vitální osivo).
 - Tolerantní a rezistentní odrůdy (používání speciálně šlechtěných tolerantních a odolných odrůd nebo starých původních odrůd).
 - Správná pěstitelská praxe (pestré osevní sledy, správný termín výsadby či výsevu, správná hustota rostlin, používání smíšených kultur, podsevů a zeleného hnojení, dobře zvolené agrotechnické postupy).
 - Podpora užitečných organismů (biokoridory, květnaté pásy, výsadba krajinné zeleně, dočasný úhor).

Specifické dotační podmínky pro poskytnutí dotace na vinice

Do 24 měsíců od výsadby vinice zajistit v minimálně každém druhém meziřadí bylinný pokryv.

Ozelenění alespoň každého druhého meziřadí je důležitým prvkem v ekologické vinici, neboť zvyšuje biodiverzitu vinice a slouží jako přirozený úkryt pro predátory

škůdců ve vinici. Neméně důležitý je i protierozní význam ozeleněného meziřadí.

Provést do 15. 8. mechanickou údržbu meziřadí a manipulačního prostoru.

Meziřadí i manipulační prostor lze mulčovat, válet nebo lámat. V případě seče je vhodné posekanou hmotu odklidit. Podmínky poskytnutí dotace to, ale přímo neukládají.

Provádět od 1. 6. do 30. 9. odstraňování zálistků nebo části listové plochy v zóně hroznů.

Jedná se o preventivní opatření účinné proti chorobám.

Evidence a výkazy

Ekologické zemědělství není jen pracnější, ale je i administrativně náročnější. Každoroční kontrola ze strany Vámi zvolené certifikační a kontrolní organizace po Vás vyžaduje různé evidence jako podklad pro kontrolu správného provádění ekologických postupů. Kontrolní organizace zveřejňují na svých webových stránkách vzory a návody, co si ke kontrole připravit. Legislativa stanovuje obsah jednotlivých evidencí, nikoliv jejich přesný vzor. Nezapomeňte, že každou změnu na Vaší ekofarmě ve smyslu navýšení výměry pozemků, zařazení nového chovu zvířat nebo změnách činnosti (např. výroba nových produktů), musíte hlásit své kontrolní organizaci.

Obecně by se požadavky na evidence a záznamy daly shrnout následovně.

Záznamy by měly být aktualizované a přehledné tak, aby bylo možné použít je jako podklad pro kontrolu plnění požadavků legislativy pro ekologické zemědělství.

Každá ekologická farma musí mít pro kontrolu vypracovaný **popis farmy s uvedením praktických opatření**, která mají být dodržována k zajištění pravidel ekologické produkce **a s uvedením bezpečnostních opatření**, která mají být přijata, aby bylo sníženo riziko kontaminace látkami a produkty, které nejsou v ekologickém systému povoleny. Tento popis farmy by měl být každoročně aktualizován.

Každý kontrolní orgán má rovněž právo nahlížet do Vašich **účetních záznamů** (včetně ověření certifikátů dodavatelů). Zejména důležité je toto u zemědělců, kteří po uplynutí přechodného období již produkují bioprodukty. Účetní záznamy by měly ukazovat rovnováhu mezi vstupy a výstupy.

Pokud Vám byla v daném roce schválena výjimka z pravidel ekologického zemědělství, pak při kontrole předkládáte i **rozhodnutí o udělení výjimky z pravidel ekologického zemědělství**. Zde je na místě upozornit na to, že o výjimky z pravidel ekologického zemědělství (spolu s některými dalšími žádostmi) lze žádat také elektronicky přes Registr ekologických podnikatelů. Vstup do Registru ekologických podnikatelů naleznete na www.eagri.cz v části Zemědělství/Ekologické zemědělství. K podání žádosti přes Registr ekologických podnikatelů musíte být přihlášení do Portálu farmáře.

Z hlediska **vnějších vstupů na Vaší farmu** (tj. nakupovaných krmiv, lizů, zvířat, hnojiv, přípravků na ochranu rostlin atd.) musíte být schopni doložit:

- Co jste nakoupili/přijali včetně původu – konvenční, z přechodného období, ekologický.
- Odkud a kolik jste nakoupili/přijali.
- Kde, kdy a kolik se nakoupeného/přijátého použilo.

Foto: Martin Kadubec

Z hlediska **výstupů z Vaší farmy** (tj. prodávané produkty, krmiva, zvířat atd.) musíte být schopni doložit:

- Co bylo prodáno, prodané množství a kam.

Z hlediska **skladových zásob** (tj. hnojiva, krmiva, produkty atd.) musíte být schopni doložit:

- Množství skladovaných zásob (u vlastních produktů množství před zahájením zpracování a po něm).

U **rostlinné výroby** mezi základní záznamy patří:

- Datum vstupu do přechodného období, popřípadě i záznam o tom, kdy naposledy před vstupem do ekologického systému bylo na pozemek aplikováno hnojivo/přípravek na ochranu rostlin, které nejsou v ekologickém zemědělství povoleny.
- Použití osiva a sadby – odkud, kolik, kdy a typ (z ekologického zemědělství/z konvenčního zemědělství na výjimku).

- Historie výroby na dílu půdního bloku – minimálně za tři roky zpětně, co bylo pěstováno (datum výsevu) a sklíženo (datum sklizně), v jaké kvalitě (z období přechodu nebo ekologická produkce) a kolik bylo sklizeno (průměrný výnos).
- Použití hnojiv – kdy, kolik, kam a čím se hnojilo.
- Použití přípravků na ochranu rostlin a jiných způsobů kontroly škodlivých organismů – kdy, kolik, kam a čím/jak se porost ošetřoval.

Nejčastější chyby

Porušení dotačních podmínek u vinic a chmelnic není příliš časté, neboť legislativa velké množství podmínek nestanovuje. Z hlediska **porušení pravidel ekologického zemědělství**¹³ patří mezi nejčastěji se vyskytující pochybení následující:

¹³ Za porušení pravidel ekologického zemědělství může být ve správním řízení udělena pokuta. Z výše udělené pokuty se pak odvíjí výše sankce u dotací v opatření EZ.

- Použití nepovoleného herbicidu.
 - V EZ obecně není povoleno použití jakékoli herbicidní látky. Vhodným ozeleněním půdy v meziřadí vinic (nejlépe střídání meziřadí osetých druhově bohatými směsmi bylin s meziřadními osetými zeleným hnojením) je možno se velmi účinně zbavit agresivních plevelů (pýr, pcháč oset, svlačec) na půdě v meziřadí. Půdu v příkmenném pásu je nutné udržovat v bezplevelném stavu zejména mechanickou kultivací (talířové kypřiče či výkavné sekce).
- Použití nepovoleného pesticidu (fungicid, akaricid, insekticid).
 - Ochrana před veškerými významnými chorobami a škůdci révy vinné je dnes řešitelná pomocí spektra látek povolených k aplikaci v ekologickém zemědělství. Nezbytně nutný je však dostatek přesných informací. Seznamy těchto látek jsou uvedeny například na webu ÚKZÚZ, sekce ekologického zemědělství. Vhodné je také spolupracovat s nevládními organizacemi, které se správně ochraně vinic věnují dlouhodobě.

Při hospodařeních ve vinicích se vyskytují také chyby, které sice neznamenají porušení dotačních podmínek, ani porušení ekologické legislativy, ale jejich následkem je významné snížení výnosu nebo zhoršení zdravotního stavu hroznů či celé vinice. Jedná se například o:

- Nevhodné ozelenění meziřadí vinice.
 - Podmínky stanovují mít bylinný pokryv v každém druhém meziřadí. To umožňuje zasetí druhově bohaté směsi bylin do poloviny meziřadí a do zbylé poloviny zasít směsí na zelené hnojení. Tato kombinace umožňuje pružně

reagovat jak na vláhvové, tak výživové poměry vinice.

- Nevhodnou či pozdní reakci na infekční tlak hlavních houbových chorob.
 - Lze jen doporučit spolupráci s odborným profesionálním poradcem. Pro správnou a včasnou ochranu vinice je nezbytná detailní znalost účinnosti (intenzity, délky ochranného efektu) použitého systému ochrany a aktuálního infekčního tlaku choroby.
- Nevyrovnané hnojení.
 - Nevyrovnané hnojení, například nevyrovnaný poměr dusíku a draslíku může vést i k 50% snížení výnosu hroznů. Většina našich vinic dnes trpí disharmonií ve výživě. Pravidelnými analýzami obsahu živin v listech a prováděním vhodných opatření s cílem vyrovnat disharmonii ve výživě révy na základě konzultací s odborným poradcem se lze chybám ve výživě vyvarovat.
- Podcenění napadení hroznů housenkami obalečů.
 - Častou chybou je neprovedení ochranného zásahu proti obalečům, jejichž housenky napadají květenství a hrozny révy vinné. V důsledku tohoto napadení jsou hrozny infikovány šedou hnilobou, proti níž při vhodném počasí pro rozvoj patogena lze škody pouze omezit, ne však eliminovat. V ekologickém vinohradnictví se doporučuje včasné ošetření vinice povolenými prostředky ochrany před housenkami obalečů. V současnosti je v EZ povoleno použití feromonů metodou matení a aplikace mikrobiálních insekticidů na bázi entomopatogenní bakterie *Bacillus thuringiensis*.

3. Použitá literatura

Dokumenty zpracované Ministerstvem zemědělství

Právní předpisy pro ekologické zemědělství a produkci biopotravin 2015, vydalo Ministerstvo zemědělství, 2015, ISBN 978-80-7434-240-0

Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2016–2020, vydalo Ministerstvo zemědělství, 2016, ISBN 978-80-7434-193-9

Ročenka 2014, Ekologické zemědělství v České republice, vydalo Ministerstvo zemědělství, 2015, ISBN 978-80-7434-250-9

Program rozvoje venkova 2014 – 2020

Metodika k provádění nařízení vlády č. 76/2015 Sb., o podmínkách provádění opatření ekologické zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, vydalo Ministerstvo zemědělství, 2016, ISBN 978-80-7434-281-3

Metodický pokyn č. 1/2012, vydalo Ministerstvo zemědělství, 2011, Č.j. 231679/2011-MZE-17252

Národní legislativa

(dostupnost www.eagri.cz/public/web/mze/legislativa/)

Nařízení vlády č. 76/2015 Sb., o podmínkách provádění opatření ekologické zemědělství, ve znění pozdějších předpisů.

Ostatní dokumenty

Soil Association organic standards farming and growing, revision 17. 3., listopad 2014 – dostupné z www.soilassociation.org/organicstandards.

Konzultace a poděkování:

Tento materiál byl konzultován s následujícími odborníky.
Za jejich čas, spolupráci a cenné připomínky jim patří poděkování.

Ing. Zdeněk Perlinger – PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců

Ing. Pavlína Samsonová – Bioinstitut o.p.s

Ing. Jan Dehner – KEZ o.p.s.

Ing. Milan Hluchý, PhD. – EKOVÍN o.s.

Ing. David Kuna, Ing. Ivana Pinterová, Ing. Ivona Smolková,

Ing. Tereza Musilová – Ministerstvo zemědělství ČR

Poznámky: